

Asia: VN/25665/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 3 §:n ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 5 ja 25 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomiot koskien kansalaisneuvontaa:

Vammaisfoorumi ry on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, joka edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti. Jäsenjärjestöjensä kautta Vammaisfoorumi edustaa noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

YK:n vammaissopimus, jonka Suomi on ratifioinut, velvoittaa takaamaan vammaisille henkilöille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaan, mukaan lukien oikeuden saavutettaviin viranomaispalveluihin. Sopimuksen 9. artiklan mukaan julkisten palveluiden, kuten tiedonsaannin ja viestinnän, on oltava saavutettavia kaikille. Lisäksi 21. artikla edellyttää, että vammaisille henkilöille taataan sanan- ja mielipiteenvapaus sekä tiedonsaanti yhdenvertaisesti muiden kanssa. Tämä tarkoittaa, että vammaisilla henkilöillä on oikeus saada tietoa saavutettavassa muodossa ilman lisäkustannuksia sekä käyttää itselleen sopivia viestintäkeinoja virallisessa vuorovaikutuksessa viranomaisten kanssa.

Vaikka digitaalisten palveluiden lisääntyminen helpottaa monien viranomaisasiointia, ne eivät korvaa yleisen neuvonnan tarvetta ja merkitystä. Kansalaisneuvonnan tarjoama yleisneuvonta on edelleen tarpeellinen erityisesti niille, joille sähköiset palvelut eivät ole saavutettavia. Näihin ryhmiin kuuluvat esimerkiksi henkilöt, joilla on näkö- tai kuulovamma, joka rajoittaa digitaalisten palveluiden käyttöä; fyysinen vamma, joka vaikeuttaa verkkopalveluiden käyttöä motoristen haasteiden vuoksi; neuropsykiatrisia haasteita, kuten autismikirjon häiriöitä, jotka voivat tehdä monimutkaisista verkkopalveluista vaikeita hahmottaa; sekä kehitysvamma tai muu kognitiivinen rajoite, joka voi vaikeuttaa viranomaisasioiden hoitamista itsenäisesti. Puhelinneuvonnan lakkauttaminen heikentäisi monien vammaisten mahdollisuuksia hoitaa asioitaan itsenäisesti ja olisi ristiriidassa YK:n vammaissopimuksen 21. artiklan kanssa, joka edellyttää, että vammaisilla henkilöillä on oikeus saada viranomaisilta tietoa saavutettavassa muodossa ja käyttää viestinnässään sopivia kommunikaatiokeinoja.

Kansalaisneuvonnan lakkauttamiseen liittyvän esityksen kanssa samanaikaisesti on lausunnolla hallituksen esitys sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuudesta viranomaistoiminnassa. Sen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2026. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hallinnon yhteisistä sähköisen asiointin tukipalveluista annettua lakia, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia, digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia sekä eräitä oikeusministeriön hallinnonalan lakeja. Kyseessä on suuri muutos viranomaisten toimintatapaan, ja muutos tulee edellyttämään laajaa viestintää ja neuvontaa, jota voitaisiin toteuttaa ainakin osaksi myös Kansalaisneuvonnan kautta puhelimitse asioiville.

Kansalaisneuvonnan lakkauttaminen todennäköisesti aikaansaisi yleistä neuvontaa ja ohjausta koskevien kansalaisten kysymysten ohjautumisen muiden julkisten tahojen hoidettavaksi. Järjestöjen rahoitusta tullaan jatkossa vähentämään, mikä osaltaan myös tulee siirtämään järjestöjen osana perustoimintaansa sisältyviä kansalaisten neuvonta- ja tukipalveluita muualle. Tämä lisää riskiä, että erityisesti vammaiset henkilöt jäävät vaille riittävää tukea ja neuvontaa, mikä on vastoin sekä YK:n vammaissopimuksen että Suomen perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteita.

2. Huomiot koskien palveluväylän käyttövelvollisuuden poistamista:

-

3. Huomiot eräiden tukipalveluiden maksullisuutta koskevan sääntelyn muuttamisen suhteen:

-

Kyröläinen Anni
Vammaisfoorumi ry